

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 41 (1996), No. 5, 279--[280a]

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138580>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1996

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- [3] V. TRKAL: *Mechanika hmotných bodů a tuhého tělesa*. NČSAV, Praha, 1956.
- [4] J. KVASNICA A KOL.: *Mechanika*. Academia, Praha, 1988.
- [5] B. KUČERA: *Základy mechaniky tuhých těles*. JČMF, Praha, 1921.
- [6] L. D. LANDAU, E. M. LIFŠIC: *Teoretická fyzika. Tom 1: Mechanika*. Nauka, Moskva, 1965.
- [7] C. SCHAEFER: *Einführung in die theoretische Physik*. Erster Band. Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1929.
- [8] *Berkeley Physic Course, vol. 1: Mechanics*. McGraw-Hill. Ruský překlad: *Berkleevskij kurs fyziki. Tom 1. Mechanika*. Nauka, Moskva, 1971.
- [9] J. OREAR: *Physics*. Macmillan Publishing Co., New York, London. Ruský překlad: Dž. ORIR: *Fizika*. Moskva, Mir, 1981.
- [10] S. E. FRIŠ, A. V. TIMOREVA: *Kurs fyziky 1*. NČSAV, Praha, 1953.
- [11] Z. HORÁK, F. KRUPKA: *Fyzika*. SNTL, Praha, 1981.
- [12] B. URGOŠÍK: *Fyzika*. SNTL, Praha, 1987.
- [13] *Závěrečné materiály semináře Problémy didaktiky základních zákonů fyziky*. Red. M. ČERNOHORSKÝ a kol. Brno, 16. – 17. 2. 1979.
- [14] V. ŠANDEROVÁ, J. KRACÍK: *Fyzika*. SNTL, Praha, 1989.
- [15] V. NOVÁK: *Fyzika 1*. JČMF, Praha, 1929.
- [16] *Slovník školské fyziky*. SPN, Praha, 1988.
- [17] VOTRUBA V., MUZIKÁŘ Č.: *Teorie elektromagnetického pole*. 2.vyd. NČSAV, Praha, 1958.
- [18] W. PANOFSKY, M. PHILLIPS: *Classical Electricity and Magnetism*. Addison-Wesley, Cambridge. Ruský překlad: V. PANOVSKIJ, M. FILIPS: *Klassičeskaja elektrodinamika*. GIFML, Moskva, 1963.
- [19] M. BRDIČKA: *Mechanika kontinua*. NČSAV, Praha, 1959.

jubilea zprávy

PROFESOR TIBOR ŠALÁT JUBILUJE

Je velké štěstí potkat v životě ve správnou dobu správného člověka, jehož vliv je pak pro další cestu určující. Já jsem to štěstí měl.

S panem profesorem Tiborem Šalátem jsem se setkal poprvé na podzim roku 1962. Byl jsem v té době studentem 2. ročníku matematiky a fyziky na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Tibor Šalát nám přednášel základní kurs matematické analýzy. Jeho přednášky byly živé, dynamické, kořeněné vtipy, a co víc, občas se na nich psaly krátké testy. Byl jsem svým učitelem rychle zaregistrován coby nadějný adept profesionální matematické dráhy. Mé

představy o tom, jak lze v matematice objevovat něco nového, byly v té době nejasné. Tibor Šalát mne hned po semestrální zkoušce začal zasvěcovat do tajů výzkumné práce. Přinesl mi separát práce W. Sierpińského, napsané pro mne tehdy naprosto neznámým francouzským jazykem, a požádal mne, abych mu za týden přišel říci, co v práci je. Později následovaly další články i drobné problémy. V průběhu 3. ročníku studia (to už jsem chodil k Tiboru Šalátovi na přednášku z metrických prostorů a na seminář z reálné analýzy) jsem pak napsal svou první matematickou práci o L_p prostorech, s níž jsem se poprvé zúčastnil soutěže o nejlepší studentskou vědeckou práci. Tehdy jsme v jediné sekci soutěžili matematici a fyzici, velký rozvoj studentských soutěží nastal až později. Mimochodem, asi by nebylo špatné tyto soutěže v nějaké formě obnovit. V roce 1964 založil T. Šalát svůj proslulý vědecký seminář z reálných funkcí, který existuje bez přerušení dodnes a v němž vyrostlo mnoho jeho žáků. Na práci semináře jsem se zúčast-

ňoval od začátku s velkou radostí, v prvních dvou letech ještě jako student. Začínalo se studiem Sílovovy Funkcionální analýzy a Sikorského Reálných funkcí.

Pak mi Tibor Šalát předal perfektně připravené téma diplomové práce. Odevzdal mi soubor svých rešerší o Cauchyově funkcionální rovnici a Hamelově bázi s citacemi a kopiemi základních prací. K této tematice se vracím dodnes a jsem za jeho podnět nesmírně vděčný. Profesor Tibor Šalát byl pak i mým školitelem v průběhu interní aspirantury. A co mi bylo a je velkou ctí, stali jsme se přáteli. Mohu snad proto ještě přidat několik osobních poznámek.

Tibor Šalát se kromě vědeckých aktivit věnoval i vyučování matematiky na středních školách. Je spoluautorem stále znovu vydávaného Přehledu středoškolské matematiky i několika gymnaziálních učebních textů. Organizoval postgraduální studium učitelů matematiky a sám je učil učít přirozeně a přitom vysoce odborně. „Množinovému opojení“ ve vyučování na nižších stupních škol nepodleh. Pro mnohé učitele matematiky je nezapomenutelnou postavou. Rád se zúčastňoval (a zúčastňuje) společenských podniků: proslulých matematických výletů, pořádaných každoročně pod vedením profesora Borůvky, a oslav jubileí svých kolegů. Byl, a myslím, že pořád je, aktivním rekreačním volejbalistou a cyklistou. Je vášnivým rybářem. A co je nejdůležitější, je stále činný na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Komenského. Dva odborné semináře — z reálných funkcí a z teorie čísel — stále pracují pod jeho vedením. Je předsedou Slovenské matematické společnosti při JSMF (což je následnická organizace Matematické sekce Jednoty). Myslím, že pan profesor Šalát ovládá velké umění být spokojen, a moc mu přeji, aby takový ještě dlouho zůstal.

Děkuji Tiboru Šalátovi za krásnou dobu naplněnou zvědavostí a radostí z objevování a ze života.

Prof. RNDr. Tibor Šalát, DrSc., se dne 13. května 1996 dožívá sedmdesátí let. O jeho vědecké práci pojednává článek P. KOSTYRKO a O. STRAUCH, *Seventy years of Professor Tibor Šalát*, *Math. Slovaca* 46 (1996).

Jaroslav Smítal

DR. JIŘÍ VÁŇA ŠEDESÁTILETÝ

Profesor matematicko-fyzikálního gymnázia Mikuláše Koperníka v Bílovci oslavil v květnových dnech tohoto roku šedesátiny.

Dr. Jiří Váňa věnoval více než třicet pět let především výchově učitelů základních a středních škol a péči o matematické talenty. Na jeho přednášky a semináře z různých matematických disciplín při jeho působení na Pedagogickém institutu v Ostravě vzpomínají dodnes s vděkem desítky učitelů základních a středních škol regionu severní Moravy a Slezska. Jako mladý pedagog získával brzy důvěru svých studentů a plně se odevzdal svému cíli — podílet se na zlidštění zatracované matematiky, této vědy všech věd. Bohužel bylo toto jeho úsilí přerušeno. Jeho citlivý charakter a morální zásady nemohly přijmout důsledky roku 1968, což brzy pocítil a byl z fakulty vykázán.

Jako rodilý kantor, vynikající matematik, se však nebyl ochoten rozejít se svou vědou a snahou vštěpovat její základy mladé generaci. Velmi brzy se angažuje při vzniku matematicko-fyzikálního gymnázia v Bílovci. Vysokoškolské studenty nahradili středoškoláci, nic se však nezměnilo na stylu, metodách a cílech jeho práce. Postupem času se k matematice logicky přidává programování, a jeho „děcka“ — jak mezi přáteli nazývá své žáky — patří velice brzy k nejlepším v obou oborech v celé republice.

Péče o talentované žáky ve škole vyžaduje od učitele sebeobětování — neohlížet se na čas, sloužit. To je dr. Jiřímu Váňovi vlastní, a tak neudivuje, že se v rámci Jednoty českých matematiků a fyziků stává duší „Matematické olympiády“ v regionu. Stovky účastníků MO od Šumperka přes Olomouc, Přerov, Bruntál, Krnov, Opavu, Nový Jičín, Karvinou, Ostravu, Frýdek-Místek až po Jablunkov jej znají nejen jako autora mnohých zadání úloh MO, ale také jako obětavého organizátora besed s řešiteli MO a soutěží MO, stejně jako trpělivého a zasvěceného lektora. Nelze spočítat množství úspěchů jeho „děcek“ v celostátních kolech MO, mnozí jeho svěřenci patřili k úspěšným účastníkům mezinárodních matematických olympiád, někteří s úspěchem studují v zahraničí. Tuto svou „parketu“ dr. Jiří Váňa neopouští ani v současnosti.

Dlouhá léta pracuje dr. Jiří Váňa ve výboru ostravské pobočky JČMF, v regionálním výboru MO, byl členem ústředí MO. „Čestné uznání JČMF“ a dvojí „Pedagogické vyznamenání JČMF“ jsou jen nepatrným oceněním práce, kterou dr. Jiří Váňa vykonal v rámci péče o matematické talenty mezi mládeží.

Dr. Jiří Váňa dokázal a dokazuje, v čem je smysl onoho tolikrát opakovaného rčení „učitel — to není povolání, to je poslání“.

Milý Jiří, u příležitosti Tvého jubilea jsme Ti již popřáli, ale dovol, abychom Ti prostřednictvím časopisu, který je platformou v JČMF sdružených podobných „podivínů“, upřímně poděkovali za práci, kterou jsi v Jednotě vykonal, popřáli Ti do dalších let pro Tebe tak typický optimistický vztah k životu, osobní pohodu v kruhu rodiny a přátel, hodně zdraví a především mnoho dalších úspěchů v Tvé práci s Tvými „děcký“. Protože Tě známe jako skromného kolegu odmítajícího jakékoliv oslavné tirády, prosíme Tě, aby ses příliš nemračil při čtení těchto řádků a zachoval nám přízeň. Za všechno Ti, milý Jiří, děkujeme!

Za všechny kolegy z ostravské pobočky
Jednoty českých matematiků a fyziků
Jiří Wyslých

PRÁCE S TALENTOVANÝMI MATEMATIKY

Stalo se již dobrou tradicí, že Jihočeský výbor matematické olympiády ve spolupráci s JČMF a Pedagogickým centrem v Českých Budějovicích pořádají setkání mladých matematiků ve školicím středisku na Zadově.

Také letos vybrali organizátoři nejúspěšnější řešitele matematické olympiády a matematického korespondenčního semináře z jihočeské oblasti na zimní školu matematiky. Téměř čtyřicet studentů středních škol tak mělo v březnu možnost strávit celý týden v krásné šumavské přírodě.

Na programu setkání byly zejména odborné přednášky z matematiky. Studenti byli rozděleni podle věku do dvou skupin. Přednášky zabezpečovali zejména pracovníci katedry matematiky PF JU v Českých Budějovicích. Náplň většiny přednášek byla tematicky zaměřena k příštímu ročníku matematické olympiády. Přesto však studenti měli možnost vyslechnout i přednášky z takových oblastí matematiky, se kterými se ve škole běžně nesetkávají. S velkým ohlasem se setkal zejména soubor přednášek o počítačové grafice a jejích aplikacích ve vědě a průmyslu. Tuto problematiku studentům poutavým způsobem přiblížil prof. RNDr. L. DRS, CSc. z ČVUT Praha. Jako druhého hosta pozvali organizátoři doc. RNDr. JAROMÍRA ŠIMŠU, CSc., z MÚ AV v Brně, autora řady úloh matematické olympiády. Účast obou hostů se setkala s mimořádným zájmem studentů a přispěla k velmi dobré odborné úrovni zimní školy. Doprovodný program byl vzhledem ke krásnému slunečnému počasí a dostatku sněhu orientován převážně na vycházky do přírody a výlety na běžkách. V rámci celodenního výletu navštívili studenti nově zřízené šumavské informační a naučné centrum.

Nezbývá než doufat, že i příště se podaří zabezpečit dostatek prostředků, abychom mohli v zavedené tradici úspěšně pokračovat.

Pavel Tlustý